

Sygn. akt VII U 784/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2016r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Stachurska

Protokolant: Urszula Kalinowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 sierpnia 2016r. w Warszawie

sprawy B. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o wstrzymanie wypłaty i zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania B. P.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 5 kwietnia 2016r., znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdza, że B. P. nie jest zobowiązana do zwrotu emerytury rolniczej pobranej za okres od 1 grudnia 2013 roku do 31 marca 2016 roku w kwocie 29.033,95 zł (dwadzieścia dziewięć tysięcy trzydzieści trzy złote 95/100).

UZASADNIENIE

B. P. w dniu 27 kwietnia 2016r. złożyła do Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie, za pośrednictwem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w W., odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 5 kwietnia 2016r., znak: (...), wstrzymującej wypłatę emerytury rolniczej z powodu braku uprawnień do zbiegu świadczeń, stwierdzającej brak prawa do pobierania świadczenia emerytalnego od dnia 1 grudnia 2013r. oraz zobowiązującej do zwrotu z tytułu pobrania nienależnego świadczenia kwoty 29.033,95 zł za okres od 1 grudnia 2013 roku do 31 marca 2016 roku.

Uzasadniając swe stanowisko ubezpieczona wskazała, że składając w Oddziale ZUS w grudniu 2013 roku wniosek o rentę rodzinną, nie została poinformowana, że wypłata renty rodzinnej wstrzymuje wypłatę świadczenia emerytalnego z KRUS. Pracownica ZUS została wówczas powiadomiona przez ubezpieczoną, że pobiera świadczenie wypłacane przez KRUS. Skwitowała to krótko mówiąc: „To instytucje na pewno się dogadają” (odwołanie z dnia 25 kwietnia 2016 roku, k. 2 a.s.).

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie odwołania i wyjaśnił, że w dniu 14 marca 2013 roku ZUS wystąpił do Kasy z wnioskiem o podanie informacji, czy B. P. nabyła prawo do emerytury bądź renty rolniczej i jakie okresy uwzględniono przy ustalaniu prawa do świadczenia. W odpowiedzi Kasa wskazała, że na dzień 14 marca 2013 roku ubezpieczona nie figuruje w ewidencji emerytalno – rentowej. W dniu 5 kwietnia 2013r. ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę rolniczą i na podstawie decyzji z dnia 24 kwietnia 2013r. organ rentowy

ustalił jej prawo do tego świadczenia od dnia 1 kwietnia 2013 roku i o powyższym powiadomił ZUS. W dniu 18 marca 2016 roku Kasa została poinformowana przez ZUS o przyznaniu ubezpieczonej na podstawie decyzji z dnia 23 grudnia 2013 roku prawa do renty rodzinnej od dnia 1 grudnia 2013 roku.

Według organu rentowego nabycie prawa do renty rodzinnej spowodowało, że ubezpieczona utraciła prawo do emerytury rolniczej, ponieważ przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie przewidują możliwości wypłaty dwóch świadczeń, tj. emerytury rolniczej i renty rodzinnej. Art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników stanowi, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4. Wobec tego ubezpieczona nie miała prawa do pobierania dwóch świadczeń w zbiegu. W związku z tym należało wstrzymać na bieżąco wypłatę emerytury rolniczej, tj. od 1 kwietnia 2016 roku i naliczyć jej nadpłatę za okres od 1 grudnia 2013 roku do 31 marca 2016 roku w kwocie 29.033,95 zł. Wypłacie natomiast będzie podlegała renta rodzinna jako świadczenie korzystniejsze.

Dodatkowo organ rentowy wskazał, że obowiązek zwrotu świadczenia przez ubezpieczoną został ustalony na podstawie art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W przypadku ubezpieczonej pouczenie o obowiązku poinformowania Kasy o ustaleniu prawa do świadczenia przez inny organ zostało zawarte w decyzji z dnia 24 kwietnia 2013 roku – ust. 6 pkt 7 pouczenia. Ubezpieczona jednak tego obowiązku nie dopełniła (odpowiedź na odwołanie z dnia 17 maja 2016 roku, k. 4 -5 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

B. P. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresach: od 1 lipca 1977 roku do 31 grudnia 1982 roku, od 1 stycznia 1983 roku do 31 grudnia 1990 roku oraz od 1 stycznia 1991r. do 31 marca 2008r. (zaświadczenie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, k. 9 – 12 a.r., karta ewidencyjna ubezpieczonego, k. 14 a.r.). W okresie od 1 marca 2008 roku do 10 grudnia 2008r. na podstawie umowy zlecenia zawartej z (...) sp. z o.o. świadczyła usługi polegające na utrzymaniu czystości w obiekcie szpitalnym MSWiA w W., a od dnia 12 grudnia 2008 roku do 31 marca 2011r. była zatrudniona w (...) Szpitalu (...) (...) w W. na podstawie umowy o pracę jako salowa (umowa o pracę z dnia 12 grudnia 2008r., k. 15 a.r., umowa o pracę z dnia 12 marca 2009r., k. 16 a.r. umowy zlecenia, k. 17 – 26 a.r.).

W dniu 14 marca 2013 roku do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w W. wpłynęło pismo Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 8 marca 2013 roku, w którym Zakład zapytywał, czy B. P. nabyła prawo do emerytury lub renty z tytułu opłaconych składek na ubezpieczenie społeczne rolników, czy przy ustalaniu tego prawa zostały uwzględnione okresy zatrudnienia (ubezpieczenia) oraz czy po wyłączeniu tych okresów ubezpieczona nadal będzie spełniała warunki do emerytury rolniczej (pismo Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 8 marca 2013 roku, k. 1 a.r.).

W odpowiedzi na powyższe zapytanie KRUS pismem z dnia 14 marca 2013 roku powiadomił Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W., że B. P. nie figuruje w ewidencji emerytalno – rentowej (pismo KRUS z dnia 14 marca 2013r., k. 4 a.r.).

W dniu 5 kwietnia 2013 roku B. P. skierowała do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w W. wniosek o emeryturę z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym (wniosek z dnia 5 kwietnia 2013 roku, k. 5 a.r.).

Decyzją z dnia 24 kwietnia 2013r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przyznał ubezpieczonej emeryturę rolniczą od dnia 1 kwietnia 2013 roku, przy czym wypłacie podlegała jedynie część składkowa świadczenia, a część uzupełniająca została zawieszona z uwagi na prowadzenie przez ubezpieczoną działalności rolniczej (decyzja Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 24 kwietnia 2013 roku, k. 35 a.r.). Jednocześnie

ubezpieczona pismem z dnia 25 kwietnia 2013 roku została poinformowana, że nie zostały przez KRUS uwzględnione okresy pracy od 1 marca 2008r. do 10 grudnia 2008r. oraz od 12 grudnia 2008r. do 31 marca 2013r. z uwagi na brzmienie art. 20 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (pismo z dnia 25 kwietnia 2013r., k. 36 a.r.). W dacie 25 kwietnia 2013r. KRUS przesłał również do ZUS informację, że B. P. od 1 kwietnia 2013r. została przyznana emerytura rolnicza i że ma ona prawo do dwóch świadczeń, tj. emerytury rolniczej i emerytury kapitałowej. Przekazano również Zakładowi wykaz okresów rolniczych zaliczonych przy ustalaniu emerytury rolniczej (pismo do ZUS z dnia 25 kwietnia 2013 roku, k. 37 a.r.).

Decyzja o przyznaniu emerytury rolniczej, doręczona ubezpieczonej, zawierała obszerną informację o przepisach i pouczenie. W ust. 6 informacji wskazano, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Dodatkowo zamieszczono informację, że w celu ustalenia, czy nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie lub zmniejszenie wysokości emerytury – renty z ubezpieczenia, osoba pobierająca świadczenie jest zobowiązana w ciągu 14 dni zawiadomić organ rentowy wypłacający świadczenie m.in. o pobieraniu emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ (ust. 6 pkt 7 informacji) (decyzja Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 24 kwietnia 2013 roku, k. 35 a.r.).

W dniu 18 czerwca 2013r. B. P. złożyła wniosek o wznowienie wypłaty części uzupełniającej emerytury rolniczej, do którego dołączyła akt notarialny darowizny (wniosek z dnia 18 czerwca 2013r., k. 38 a.r., akt notarialny darowizny z dnia 14 czerwca 2013r., k. 39 – 42 a.r.). Po rozpatrzeniu wniosku Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 26 czerwca 2013 roku wznosił wypłatę części uzupełniającej świadczenia od dnia 1 czerwca 2013r. (decyzja Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 26 czerwca 2013 roku, k. 44 a.r.).

W dniu 1 grudnia 2013r. zmarł mąż ubezpieczonej M. P.. Ubezpieczona w dniu 10 grudnia 2013r. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o rentę rodzinną po zmarłym. Poinformowała wówczas pracownicę Zakładu, że pobiera świadczenie z KRUS (zeznania B. P., nagranie przebiegu rozprawy z dnia 3 sierpnia 2016r., płyta CD – k. 19 a.s.). Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. decyzją z dnia 23 grudnia 2013r. przyznał B. P. świadczenie, o które występowała, od dnia 1 grudnia 2013r., tj. od śmierci małżonka (decyzja ZUS z dnia 23 grudnia 2013r., k. 49 a.r.).

B. P. nie powiadomiła Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o wydaniu wskazanej decyzji przez ZUS ani o pobieraniu renty rodzinnej w związku ze śmiercią małżonka. Nie wiedziała, że taki obowiązek na niej spoczywa. Choć czytała pouczenie zawarte w decyzji Prezesa KRUS o przyznaniu jej emerytury rolniczej, nic z tego pouczenia nie zrozumiała. Gdyby wiedziała, że ciąży na niej obowiązek powiadomienia Kasy i brak możliwości pobierania dwóch świadczeń, przekazałaby stosowną informację do KRUS-u. Celem ubezpieczonej nie było wyłudzenie świadczeń z instytucji ubezpieczonej, a powodem niepowiadomienia o pobieraniu dwóch świadczeń – niewiedza i pewność, że informacja przekazana w ZUS o pobieraniu emerytury wypłacanej przez KRUS, jest wystarczająca (zeznania B. P., nagranie przebiegu rozprawy z dnia 3 sierpnia 2016r., płyta CD – k. 19 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. pismem z dnia 8 marca 2016r., które wpłynęło do KRUS Oddział (...) w W. w dniu 18 marca 2016r., poinformował, że B. P. została przyznana i od 1 grudnia 2013 roku jest wypłacana renta rodzinna. Jednocześnie przekazano kopię wydanej decyzji (pismo ZUS z dnia 8 marca 2016 roku z załącznikiem, k. 48 – 49 a.r.).

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w dniu 5 kwietnia 2016r. wydał decyzję znak: (...), wstrzymującą B. P. wypłatę emerytury rolniczej z powodu braku uprawnień do zbiegu świadczeń, a jednocześnie stwierdzającą brak prawa do pobierania świadczenia emerytalnego od dnia 1 grudnia 2013r. oraz zobowiązującą ubezpieczoną do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 29.033,95 zł za okres od 1 grudnia 2013 roku do 31 marca 2016 roku (decyzja Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 5 kwietnia 2016r., k. 52 a.r.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie powołanych dowodów

z dokumentów zawartych w aktach sprawy, w tym w aktach prowadzonych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego. Zdaniem Sądu dokumenty te, w przeważającym zakresie urzędowe, były wiarygodne. Nie zostały też zakwestionowane przez strony sporu, dlatego stanowiły podstawę poczynionych ustaleń faktycznych.

Ustalając stan faktyczny Sąd uwzględnił również zeznania ubezpieczonej. B. P. w części opisała to, co potwierdzają dokumenty, a ponadto przedstawiła motywację związaną z pobieraniem dwóch świadczeń – wypłacanych przez ZUS i KRUS oraz stan swej świadomości odnośnie treści pouczenia, jakiego udzieliła jej Kasa wydając decyzję emerytalną. Zdaniem Sądu odnośnie dwóch ostatnich okoliczności treść zeznań B. P. była wiarygodna, choć nie została potwierdzona innymi dowodami. Sąd dokonując takiej oceny miał na uwadze, że ubezpieczona nie jest osobą o takim wykształceniu, które pozwoliłoby jej zrozumieć treść pouczeń udzielanych przez KRUS, szczególnie, że pouczenia te wprost operują sformułowaniami z przepisów, niejednokrotnie powielają pewne przepisy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników czy ustawy o emeryturach i rentach z FUS i ich zrozumienie, szczególnie dla osoby nieobeznanej z prawem, może nie być możliwe. Dodatkowo, Sąd miał na uwadze szczerść zeznań ubezpieczonej, jej postawę podczas przesłuchania i na tej podstawie ocenił, że brak jest przesłanek, by złożone przez ubezpieczoną zeznania zakwestionować.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie B. P. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 5 kwietnia 2016r., jako uzasadnione, podlegało uwzględnieniu.

Na wstępie należy wskazać, że zaskarżona decyzja dotyczy dwóch odrębnie uregulowanych w przepisach kwestii – wstrzymania wypłaty emerytury rolniczej oraz zobowiązania do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego. Ubezpieczona – choć wprost tego nie wyraziła – kwestionowała żądanie zwrotu kwoty 29.033,95 zł. Nie negowała zaś, że nie może pobierać dwóch świadczeń, zatem Sąd uznał, że w części wstrzymującej wypłatę świadczenia, decyzja nie była kwestionowana. Odnosząc się jednak do rozstrzygnięcia wydanego w tej materii, należy wskazać, że było ono zasadne. Art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jednolity Dz. U. 2016r., poz. 277) wskazuje, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4. Ustęp 3 został uchylony, zaś ustęp 4 stanowi, że odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury lub renty z ubezpieczenia z prawem do:

- 1)renty inwalidy wojennego i wojskowego, którego niezdolność do pracy pozostaje w związku ze służbą wojskową;
- 2)renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej pobytem w miejscach, o których mowa w art. 3 i 4 ust. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206 oraz z 2015 r. poz. 693 i 2281);
- 3)renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy, wypadkiem w drodze do pracy lub z pracy albo wskutek choroby zawodowej;
- 4)świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznej.

Cytowany przepis art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników reguluje kwestię zbiegu prawa do świadczenia, w sytuacji, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia (emerytury lub renty), z różnych systemów ubezpieczeniowych. Przepis ten wyraża, przyjętą przez ustawodawcę w ustawie o ubezpieczeniu rolników, ogólną zasadę pobierania jednego świadczenia (tzw. zasada niekumulacji), która dotyczy zbiegu świadczenia przysługującego z tytułu prawa do renty lub emerytury rolniczej ze świadczeniem przysługującym z tych samych tytułów, ale z innego ubezpieczenia społecznego. Zgodnie z nią uprawniony do więcej niż jednego świadczenia z tego tytułu wybiera, które świadczenie chce otrzymywać (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 roku, II UK 186/13, LEX nr 1675284).

Biorąc pod uwagę treść powołanego przepisu Sąd ocenił, że w przypadku B. P. nie istnieje możliwość pobierania emerytury rolniczej i renty rodzinnej po zmarłym mężu. Wskazane świadczenia nie mogą być wypłacane w zbiegu, gdyż brak jest do tego podstaw, a zatem decyzja Prezesa KRUS wstrzymująca wypłatę emerytury rolniczej, odpowiada prawu.

Rozważając zasadność decyzji stwierdzającej pobranie przez ubezpieczoną nienależnego świadczenia i zobowiązującej do zwrotu nienależnie pobranej kwoty 29.033,95 zł, Sąd miał na uwadze, że zgodnie z art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 52 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu (ust. 1). Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;

2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2).

W przedmiotowej sprawie organ rentowy powoływał się na wystąpienie okoliczności, o których mowa w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wobec tego, że ubezpieczonej w decyzji emerytalnej zostało udzielone stosowane pouczenie. Dla rozstrzygnięcia zaistniałego sporu konieczne jest na wstępie rozróżnienie świadczenia nienależnie pobranego od świadczenia nienależnego. Każde świadczenie nienależnie pobrane jest nienależne, jednak nie działa tu reguła odwrotna. Dla przykładu, świadczenie zawyżone wskutek błędu organu rentowego jest nienależne (co najmniej częściowo), ale w przypadku braku zajścia przesłanek określonych w art. 138 ust. 2 pkt 1-2 nie będzie stanowiło świadczenia nienależnie pobranego (uchwała SN z dnia 21 maja 1984 r., III UZP 20/84, OSNCAPiUS 1985, nr 1, poz. 3; wyrok SN z dnia 26 czerwca 1985 r., II URN 98/85, OSNCAPiUS 1986, nr 4, poz. 59; wyrok SA w Łodzi z dnia 4 sierpnia 1999 r., III AUa 414/99, OSA 1999, z. 11-12, poz. 57). Zob. również uzasadnienie wyroku SN z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07 (OSNPUSiSP 2008, nr 19-20, poz. 301).

W regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej szczególnie istotnym elementem jest wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości). Obowiązek ten obciąża organ rentowy, choć wydaje się, że w konkretnych okolicznościach może być uznane za skuteczne pouczenie dokonane przez inną osobę (np. pracodawcę - por. art. 125). Realizacja wspomnianego obowiązku odbywa się na różne sposoby, rozpowszechnioną formą jest zamieszczanie szczegółowych pouczeń na drukach wniosków o świadczenia, względnie decyzji ZUS (zwłaszcza przyznających świadczenia).

Wiele też dotyczących formy pouczenia sformułował SA w Rzeszowie w wyroku z dnia 20 kwietnia 1995r. (III AUr 110/95, OSA 1997, z. 1, poz. 3), w którym wskazał m.in., że obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia). Obok powyższych uwag wysunięto również tezę, że pouczenie zamieszczane standardowo w decyzjach organu rentowego, dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, nie może być w odniesieniu do konkretnego świadczenia uznane za należyte w przypadku, gdy przytacza ono jedynie przepis ustawy, bez prób jego wyjaśnienia. Na temat prawidłowości pouczenia wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 11 stycznia 2005r., I UK 136/04, OSNPUSiSP 2005, nr 16, poz. 252; z dnia 9 lutego 2005r., III UK 181/04, OSNPUSiSP 2005, nr 17, poz. 275; z dnia 17 lutego 2005r., II UK 440/03, OSNPUSiSP 2005, nr 18, poz. 291; dnia 14 marca 2006r., I UK 161/05, OSNPUSiSP 2007, nr 5-6, poz. 78; z dnia 25 czerwca 2010r., II UK 66/10, LEX nr 619642 oraz Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 21 czerwca 1994r., III AUr 280/94, OSA 1995, z. 2, poz. 14; Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 22 lutego 2000r., III AUa 845/99, OSA 2000, z. 10, poz. 43; czy Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyrokach: z

dnia 7 czerwca 2001r., III AUa 1996/00, PP 2002, nr 4; w Katowicach z dnia 21 listopada 2002r., III AUa 2782/01, PP 2003, nr 11; w Katowicach z dnia 4 października 2005r., III AUa 1466/04, PP 2006, nr 6; w Katowicach z dnia 19 kwietnia 2006r.

Z powołanego orzecznictwa wynika, że w konstrukcji analizowanego przepisu pouczenie o braku prawa do pobierania świadczenia odgrywa rolę warunku obowiązku zwrotu. Wyraża się w tym uregulowaniu normatywnie ukształtowane zapewnienie ustawodawcy, że chociażby wypłacenie świadczenia nie było uzasadnione, to - pomimo to - nie powstaje obowiązek zwrotu, jeżeli organ rentowy nie stworzył - poprzez właściwe pouczenie - sytuacji domniemania, iż pobierający świadczenie wiedział (powinien wiedzieć), że mu się ono nie należy. Pouczenie, w rozumieniu art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, nie wymaga podania przepisów prawa. Może jednak być dokonane w ten sposób, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Celem pouczenia nie jest wyczerpujące wyjaśnienie sytuacji prawnej i faktycznej ubezpieczonego, lecz pouczenie o konsekwencjach prawnych niezastosowania się emeryta do dyspozycji normy prawnej. Natomiast „zła wiara” nie jest warunkiem minimalnym obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w rozumieniu art. 138. Osoba, która nienależnie pobrała świadczenie wcale nie musi zapoznać się z pouczeniem pozwanego o braku prawa do świadczenia, na przykład, gdy nie ma takiej woli.

Zdaniem Sądu, dla rozstrzygnięcia sporu w rozpatrywanej sprawie, istotny jest pogląd wyrażony m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 sierpnia 2009r. (II BU 9/09, Lex nr 532127) wskazujący, że pouczenie o którym mowa w art. 138 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dotyczy "okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń", a nie zasad zwrotu świadczeń nienależnie pobranych. W przypadku pouczenia skierowanego do B. P. w decyzji emerytalnej nie zostało zawarte pouczenie o tym, że okolicznością powodującą wstrzymanie wypłaty świadczenia jest uzyskanie uprawnień do świadczenia wypłacanego przez inny organ. Tego rodzaju sytuacja powodująca wstrzymanie wypłaty świadczenia nie została wymieniona w ust. 4 pouczenia, gdzie organ rentowy podał zasady zawieszania lub zmniejszania części uzupełniającej emerytury czy renty. Nie ma o niej mowy także w kolejnych ustępach pouczenia. Ust. 6, na który powołał się organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie, nie wymienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń, ale wprost cytuje treść art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej, czyli definiuje nienależne świadczenie. W dalszej części ust. 6 pouczenie wskazuje o jakich okolicznościach należy powiadomić organ rentowy w terminie 14 dni, w celu ustalenia, czy nie zachodzą okoliczności powodujące zawieszenie bądź zmniejszenie wysokości emerytury lub renty. Wśród tych okoliczności, o których ubezpieczony powinien powiadomić, wymienione jest pobieranie emerytury lub renty z innego tytułu – przyznanej przez inny organ. Nie ma natomiast mowy w pouczeniu, by była to okoliczność powodująca zawieszenie wypłaty lub zmniejszenie wysokości świadczenia.

Podsumowując, ubezpieczona została jedynie pouczona, o czym powinna powiadomić KRUS i wśród takich okoliczności jest nabycie prawa do świadczenia przyznanego przez inny organ, nie ma zaś mowy wprost w pouczeniu, by nabycie prawa do świadczenia z innej instytucji ubezpieczeniowej powodowało ustanie prawa do świadczenia wypłacanego przez KRUS. Zatem, zdaniem Sądu, przesłanka pouczenia o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w kontekście tego co zaistniało w rozpatrywanej sprawie, nie została spełniona. Przepis art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej akcentuje pouczenie o braku prawa do pobierania świadczenia w określonych sytuacjach, a nie pouczenie o obowiązku powiadomienia organu rentowego o określonych okolicznościach. Zdaniem Sądu, w przepisie nie o taki rodzaj pouczenia chodzi. Nadto, ubezpieczona, która nie ma wykształcenia prawniczego, wiele lat pracowała na roli, a potem także jako salowa, nie była w stanie, czytając pouczenie Kasy, wywieść z tego, że jej prawo do emerytury rolniczej ustanie jeśli nabędzie prawo do świadczenia przyznanego przez inną instytucję. Być może osoba znająca przepisy i mogąca je właściwie zinterpretować, byłaby w stanie wiążąc poszczególne zdania ust. 6 pouczenia samodzielnie wyprowadzić wnioski o braku możliwości do zbiegu dwóch świadczeń z różnych instytucji. Ubezpieczona do takich osób jednak z całą pewnością nie należała. Pobierała oba świadczenia w dobrej wierze, nie mając świadomości nienależności jednego z nich.

Z powyższych względów Sąd ocenił, iż poprzez brak właściwego pouczenia ubezpieczonej, świadczenie emerytalne, które pobrała od 1 grudnia 2013r. do 31 marca 2016r. było nienależne, ale nie zostało nienależne pobrane. Wobec tego nie zachodziły przesłanki do zastosowania art. 138 ustawy emerytalnej i dlatego, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., decyzja podlegała zmianie zgodnie z treścią wyroku.

ZARZĄDZENIE

(...)